

En kvinna i burka vilar huvudet mot rutan under en busstur.

På den tiden burkan var lyx

Ramia Ebrahimzada från Göteborg reflekterar här kring den afghanska kvinnan, burkan, dagens unga afghaner och ett hopp om en ljusare framtid.

Från början av 1960-talet till 70-talets mitt symboliserar "den gamla goda tiden" i Afghanistans historia, inte bara för afghanerna själva utan även för dess omgivning. Det var en tid av frihet, fred och hopp om en ljus framtid. Mycket har förändrats sedan dess. Ett mystiskt land för den utforskande turisten har på några år förvandlats till ett slagfält för både nationella och internationella aktörer. Och som vanligt är det oskyldiga civila afghaner som får betala det högsta priset.

TEXT: RAMIA EBRAHIMZADA

Den gamla goda tiden, ja det var då man byggde skolor och sjukhus som aldrig förr. Nyckelpersonerna var kung Amanullah som redan på 1920-talet ansåg att kvinnans frigörelse var ett viktigt steg i landets

modernisering samt senare även premiärministern Mohammed Daoud Khan som ville stärka kvinnans rättigheter i samhället. Den senare lät 1959 införa ett lag som tillät kvinnor att avstå från att bära slöja och fem år senare infördes kvinnlig rösträtt. För första gången uppmuntrades flickor och kvinnor att utbilda sig och arbeta utanför hemmet, precis som männen. Kvinnor blev alltmer frigjorda och det återspeglades i kläderna som till stor del inspirerades av det europeiska modet. Det var inte alls ovanligt att unga kvinnor i dåtidens Kabul bar korta kjolar, något som idag är svårt för många att föreställa sig. Kabul blev snart en samlingspunkt både för utbildade människor och för andra som strävade mot ett modernare samhälle likvärdigt det västerländska. Många konstnärer sökte sig också till denna fristad. Men inte alla uppfattade utvecklingen som positiv. Många landsbygdsbor blev alltmer skeptiska mot dessa reformer som

Fortsättning på sidan 22 ►

► Fortsättning från sidan 19

skulle stärka kvinnans roll i samhället.

Det finns nog inget klädesplagg som är så laddat som den heltäckande burkan. Plagget introducerades först i början på 1900-talet när den dåvarande kungen hade köpt det till sina fruar under en av sina utlandsresor.

Medelklassen som såg upp till kungligheten började också ge sina fruar dessa lyxplagg. Vanligt folk som inte hade råd med dessa tygstycken av siden, gjorde egna burkor av vanlig bomull. Därmed blev burkan de kommande generationerna en livsstil. Det är först i det sena 1900-talet när krigsherrarna kom till makten som burkan blev en symbol för förtryck och osynliggörning av kvinnan till en varelse utan rättigheter.

Dagens unga afghaner

Trots att säkerhetsläget har förvärrats de senaste åren och man har begränsad rörelsefrihet försöker människor i den mån det går att leva ett någorlunda normalt liv, precis som andra ungdomar. Musik, sport, film, fest och vänner är några exempel på vad de kan ta sig för på sin lediga tid. Av religiösa och kulturella skäl ska man undvika alkohol och tobak men långt ifrån alla gör det. Idag finns pubar som till en början bara begagnades av utländsk personal men som idag även gästas av afghaner.

Tvångsgifte, våldtäkter och bortförande av kvinnor gör att många än idag väljer att bära burka eller slöja som ett skyddsplagg för att slippa trakasserier och för inte väcka onödig uppmärksamhet. Enligt den afghanska traditionen utgör kvinnan kärnan i familjen eftersom familjens heder och status i första hand beror på hennes "renhet". Ingen som helst kontakt får förekomma mellan människor av olika kön innan äktenskap, det är i stora drag innebörden av ordet "renhet". Mannens uppgift är i detta sammanhang att skydda och kontrollera att kvinnan efterföljer de uppsatta kraven, exempelvis genom att hon skyler sig och inte pratar med främmande män.

Den utbredda fattigdomen har lett till att många unga människor

Burkor hängandes utanför ett klassrum.

tvingas jobba efter skoltid för att kunna försörja sin familj. Kraven från omgivningen på att de dessutom ska ha tid med skolarbetet, kunna hjälpa till hemma och agera som familjens överhuvud utåt gör bördan ännu tyngre för dessa unga människor. Deras egen vilja har därför lägsta prioritet när familjens behov kommer på tal.

Hopp om bättre tider

Trots alla svårigheter som man stöter på som ung i Afghanistan, hoppas man fortfarande på bättre tider framöver, oavsett om man frågar ett barn från gatan eller en högskolestudent. Afghaner i allmänhet och ungdomarna i synnerhet har tröttnat på sin roll som den förlorade generationen där det enda man känner till

är krig, våld och fattigdom. Utbildning är därför väldigt centralt för dessa människor.

Många föräldrar som själva inte fått chansen att gå i skolan försöker uppmuntra sina barn att göra bra ifrån sig i skolan i hopp om en bättre framtid. Tack vare det internationella stödet för skolbygget efter talibanernas fall kan även de fattigas och de hemlösas skolgång säkras. Med utbildning kommer självständiga individer som kan kritisera och ifrågasätta allt som påverkar deras liv. De konservativa krafterna i landet gör sitt yttersta för att stoppa denna utveckling: man sätter eld på flickskolor, man placerar landminor avsedda för oskyldiga skolbarn, man kontrollerar medierna och så vidare.

Frispråkiga journalister är ett sällsynt fenomen i den afghanska medievärlden. De som ändå vågar träda fram elimineras utsätter sig för risker. Det mest aktuella är fallet med den unga journalisten som anklagas för skändning av islam. Hans brott är att han tagit del av den information som ifrågasätter kvinnans roll inom islam. Landets fundamentalister med representanter i parlamentet yrkar för dödsstraff. Samtidigt kan den ökände krigsherren Rashid Dostom komma undan med misshandel på en parlamentariker och hela hans familj utan att några rättsliga åtgärder vidtas. Det är så systemet i Afghanistan är uppbyggt; pengar och makt betyder allt. Den unge journalistens öde vilar i skrivande stund i president Karzais händer och hans ställningstagande i den frågan.

Man undrar hur det hade kunnat se ut idag om reformtankarna från 60-70-talet hade fått råda. Trots allt som hänt, trots alla motgångar man haft så finns ambitionen och livsglädjen kvar hos de afghanska ungdomarna. Och det är just dessa egenskaper som kommer att driva utvecklingen framåt. ■

Ramia Ebrahimzada är 22 år och gör sin sjunde termin på läkarprogrammet vid Sahlgrenska akademien i Göteborg. Ramia är medlem i SAK och aktiv i Göteborgs lokalkommitté.

